

ДР ЈАНКО ГОГИЋ: „РАЗВОЈ И СТРУКТУРНЕ ПРОМЈЕНЕ РЕГИОНА ЈУГОСЛАВИЈЕ“

(„Привредни преглед“, Београд 1977)

Нагомилани проблеми привредног развоја у свијету, па и у нас, који су се испољавали у неадекватности просторног размјештаја производних снага, (супер) концентрацији, с једне, и неразвијености подручја, с друге стране, наметнули су потребу њиховог практичног рјешавања и теоријског осмишљавања. Из ове потребе израсла је теорија регионалног развоја, која ће себи поставити задатак не само да објасни законитости минулог развоја појединих подручја у оквиру ширег простора већ, особито и да усмјери развој на будућа рационалнија рјешења. Постало је јасно да се мора водити рачуна о диференцираности регионалних услова, да њихово пре небрегавање води погрешном теоријалном размјештају снага, а тада и неравномјерностима у развоју појединих региона, чиме се стварају структурни поремећаји у међурегионалним односима који неизбјежно имају негативан утицај на кретање дугорочне стопе укупног привредног раста. Сасвим је нормално што је социјализам, као хуманији систем друштвених односа постао нарочито погодно тло за примјену теорије регионалног развоја. Посебно, захтјеви нашег самоуправног развоја, наша пракса, што недвосмислено показује и појава ове књиге, довели су до значајног обогаћивања и самих теоријских сазнања.

Актуелност рјешавања проблема регионалног привредног развоја наше земље, недовољно валоризовање просторне димензије у досадашњем развоју, несагледивост бројних феномена из овог домена — била су инспирација за ово истраживање. Аутор је себи поставио задатак да одговори на питање: какве су се квалитативне и квантитативне промјене оствариле у интра и интеррегионалном развоју Југославије, односно да научно експлицира хипотезу да ли се продубио јаз регионалних неједнакости затечен побједом со-

цијалистичке револуције, и поред напора који су чињени кроз различите мјере економске политике: њега интересује да ли су успостављањем квалитативно нових друштвених односа испуњена два основна захтјева у развоју — да се оствари динамичан развој производних снага што бржим развојем индустрије и тиме изврше што дубље промјене окоштале, стерилне социјално-економске структуре земље и појединих региона, и да се отвори процес превазилажења регионалних неједнакости.

Да би одговорио постављеном задатку, аутор своју истраживачку пажњу усмјерава на подробну анализу развоја и структурних промјена појединих региона у међурегионалним односима (1947 — 1975), затим, на оцјене степена развоја појединих региона и земље као целине (анализирајући аспект просторног размјештаја производних снага и међурегионалну повезаност, упштајући се при том у оцјене да ли су и под којим условима били могући и нешто другачији правци у развоју региона и другачије конституисање односа). Након идентификације битних регионалних проблема у нас, аутор указује на правце акција у отклањању неједнакости регионалног развоја на мобилисање свих расположивих могућности у циљу постизања бржег, оптималног развоја региона са становишта земље као целине у наредном периоду.

Испитујући динамику развоја и структурне промјене региона Југославије, аутор констатује да је у периоду 1947 — 1975. године у земљи остварењем стопе раста друштвеног производа од 6,4% просјечно годишње, постигнут импозантан друштвено-економски развој. При томе су међутим, релативно неразвијена подручја остварила нешто бржи просјек, чиме је продубљена, снажније изражена регионална неједнакост. Поред

анализе кретања друштвеног производа, за извођење ове оцјене послужило је сагледавање промјене становништва и запослености, те основних социо-културних промјена.

Разматрање достигнутог нивоа развоја земље и тражење рјешења доводи аутора до веома интересантног налаза: „да су се ч' посљедње три-четири године релативни односи развијених и неразвијених подручја углавном усталили (развијени 12,2%, неразвијени 60% југословенског просјека), да се може говорити о критичној тачки обрта у смислу јењавања интензитета продубљивања регионалних неједнакости Југославије.

До 1975. године, према аутору, због ниског развојног нивоа прије свега, није ни било могуће, упркос грешкама које су чињене у избору праваца развоја (катакада и насилној индустријализацији туристичких подручја), саввим конвергирати регионалне неједнакости, јер се морало пожурити са изласком на свјетско тржиште, а то је значило развијати оне дјелатности, па и она подручја која су имала способности, ниво продуктивности рада, да буду прихваћени. Да се по сваку цијену инсистирало на умножено већој равномјерности просторног развоја, у датим условима, онда би општа стопа раста била свакако нешто нижа.

Теоријски и егзактно засновано сагледавање динамике развоја, постигнутих резултата појединих региона и земље у цјелини, испољене противрјечности и проблеми везани за унутар и међусекторске односе, оцјене основних узрока конституисања међурегионалних односа, заједно са освртом на политику и методе регионалног развоја у појединим земљама — представљали су добру основу за указивање на глобалне секторске и просторне правце развоја Југославије у будућности. Дефицит енерго-сировинског комплекса, неких пољопривредних производа, структурне неусклађености земље, као и испољене регионалне неједнакости — детер-

минишу будуће правце регионалног развоја.

Аутор наглашава чињеницу да се „само у дугорочној пројекцији развоја различитих региона а у адекватном валоризовању услова и могућности сваког региона могу изнаћи најефикаснији методи и правци развоја земље и појединих региона“. Брижљивом анализом казује потребу да тржиште развоја земље треба пребацити са расподјеле и промета на производњу, са претежно прерађивачких на енергетско-сировински развојни комплекс, са развијених на неразвијена подручја, и теме успјешно остварити већу економску корист земљи у цјелини. Таква оријентација обезбјеђује рационално коришћење потенцијала, значи: већи степен интеррегионалне координације у циљу превазилажења аутархичности; проширује подјелу рада, води конституисању јединствених техничко-технолошких система; — регионалне границе, спречава формирање затворених регионалних економија, истовремено валоризује интерсекторску и интеррегионалну димензију развоја.

Истраживањем проблема регионалног развоја у нас др Годић се прихватио теме која има несумњиво велики значај у нашим друштвено-економским односима. Његов напор да проишљне у стварности регионалних односа научним методама, да дође до објективних оцјена стања и укаже на правце разрјешавања проблема — извјесно је уродио плодом. Садржајем, актуелношћу, научном фундираношћу закључака, књига „Развој и структурне промјене региона Југославије“, поред теоријског доприноса, значи и особити допринос напорима који се предузимају у развоју региона, у превладавању регионалних неједнакости у нас, односно у тражењу и остваривању путева ка оптималном развоју наше земље.

Борислав Ускоковић